

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

HÖR

GRUNDLAGD AF

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

FURSTEBESÖK I ÅRE.

INNAN VINTERN ännu hunnit på allvar vika undan för den anryckande våren, ha åtskilliga sportälskande stockholmare begagnat tillfället att i de jämtländska fjällen smaka vinterlivets glädje i form af skidloppning och kälkåkning. Åre har i synnerhet utgjort målet för turistfärderna, och bland besökande därstädes för någon vecka sedan märktes äfven hertigparet af Södermanland, som med lif och lust deltog i de sportliga förströelserna på "Skutans" sluttningar.

Den nyaste attraktionen, bobsleighåkning, blef naturligen ett af hufvudnöjerna, och en af våra bilder återger just prinsessan Maria, som jämte sitt sällskap är i begrepp att begynna den svindlande "resan utför" på fjällsnön.

Vår andra bild återger en raststund i

Idrottslif på "Skutan".

Åres fjällstuga, där hertigparet hvilar ut vid lunchen och det raskt flytande samtalet om de äfventyr man upplefvat på glidande skidor och framrusande kälkar. Prinsessan Maria, hvars eget hemland under åtskilliga af årets månader är ett bistert köldrike, hör ingalunda till de klemiga, hvarför hon vet att sätta värde på vår nordiska vinter, sådan den ter sig i polcirkelns grannskap med skinande snö och en vind, som kan konsten att ge purpur åt kinderna och munterhet åt lynnet.

Årets vintersäsong torde nu vara avslutad, men de, som haft lyckan att njuta dess behag, medföra utan tvivel odeladt angenäma minnen därifrån och "längta dit igen," som det står i en gammal visa om Norrland.

Kampen mot snörlifvet.

NÅGRA ORD OM DRÄKTREFORMSTRÄFVANDENA
I FRANKRIKE FÖR IDUN AF GURIL LINDER

MADAME DORIA.

SENASTE SNÖRLIFSMODELLEN.

FÖR ÅTSKIL-
LIGA måna-
der sedan erhö-
ll jag ett brev från
en madame Janin
i Paris, förestånda-
rinnan för l'Ecole
Edgar Pinet, med
förfrågan huruvida
jag skulle vilja
ha vänligheten
sända henne det
föredrag om den
svenska dräktre-

formföreningens modell till skoldräkt för flickor, hvilket jag sommaren 1907 höll på den stora internationella skolhygieniska kongressen i London, och som hon hört omtalas af en fransk läkare. Jag biföll naturligtvis gärna denna anhållan. Korrespondensen fortsattes, och jag fick veta, att en madame Doria ämnade i Frankrike ta upp kampen mot snörlifvet och att hon därför gärna ville veta hvad som i denna angelägenhet gjorts hos oss. Madame Doria skulle starta med utgifvandet af en broschyr "den första i detta ämne, hvilken publicerats i Frankrike". Efter en liten tid kom också mycket riktigt denna broschyr, utgifven af "Ligue des mairies de famille" och distribuerad i 20,000 exemplar.

Det ter sig ganska lustigt för den, som följt dräktreformrörelsens historia hos oss, att i denna lilla franska broschyr så godt som ord för ord finna igen samma argumentation som den vi hos oss för nära ett kvarts sekel sedan framlade. Den svenska dräktreformföreningen bildades nämligen redan år 1886, närmast på initiativ af professor Curt Wallis och målarinnan fru Hanna Winge. Den förre hade från engelskan låtit öfversätta en bok, "Reformdräkten", som innehöll afbildningar och beskrifningar af åtskilliga amerikanska och engelska modeller, och den senare ritade för denna svenska upplaga två s. k. reformdräkter, en för hvardagsbruk och en festdräkt. Som ordförande vid det konstituerande mötet fungerade Ellen Key, och föreningen vann genast stor anslutning.

Den wingeska dräkten — ett slags modernisering af den fornnordiska kvinnodräkten — blef, under en kort tid, ganska modern och bars af bl. a. författarinnorna Alfhild Agrell, Ann-Charlotte Edgren och professor Sonja Kovalevsky. Men så hittade fröken Augusta Lundin på — nog riktigt juderande, att klädningen alltid måste i viss mån vara underkastad modets växlingar — att i en afskyvärd färgsammanställning sy dylika dräkter åt sina springflickor. Och därmed var den fornnordiska hvardagsdräktens saga all. Den unga dräktreformföreningen, som utvecklade en energisk verksamhet, fattade då det kloka beslutet att strida mot snörlifvet och andra ohygieniska underplagg, men lämna öfverdräktens anordning, såsom dels mera oväsentlig, dels oupplösligt bunden vid gängse mod, åt den individuella smaken.

Modeller utarbetades raskt, främst på s. k. reformlif samt delade kjolar och "combinations". Det senare plagget — som föreningen var den första att införskrifva i Lahmanns trikå — blef emellertid fullständigt uthvissladt. "Ingen kvinna med spår till skönhetssinne sätter på sig något sådant," hette det på den tiden. Men hur låter det måne nu, sedan det oestetiska plagget blifvit en modesak!

Föreningen fann det emellertid mycket snart vara missbrukad kvinnokraft att söka få de redan vid snörlif vana att afstå därifrån. Och sanningen till ära må medges, att de många-åriga snörlifsbäreskor, som hade mod att våga försöket, ej företedde någon estetiskt tilltalande syn. Hufvudsyftet måste i stället bli att nå det uppväxande kvinnliga släktet.

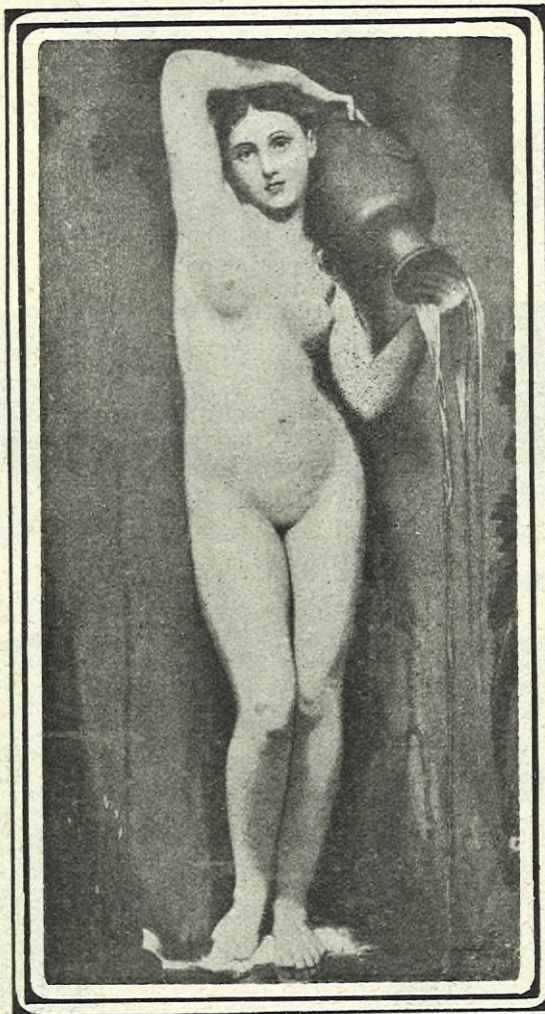
Så utarbetades modeller till skoldräkt, koltkläder och beklädnad för späda barn. På dessa områden lyckades föreningen också att i vida kretsar vinna gehör för sina sträfvan. Dess skoldräkt kan sägas ha fullt slagit igenom, och unga flickor anse ju ej numera, som före och på den tiden, snörlifvet som en nödvändighetsartikel, när de "gått och läst och allt". Dräktreformföreningen understöddes också sedermera

kraftigt i sin verksamhet för ungdomen genom skolundervisningen i hälsovårdslära och fysiologi samt genom sportens hastiga och stora utbredning bland ungdom af alla klasser.

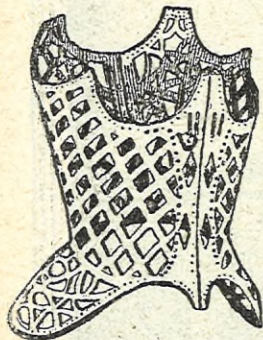
När dräktreformföreningen — som efter några år anslöt sig till Fredrika-Bremerförbundet — varit verksam i sju-tton år, upplöstes den, ty då voro de idéer, som den gjort sig till tolk för, i teorien slutgiltigt antagna och i praktiken i väsentligt afseende genomförda. Dock lämnas ännu genom Fredrika-Bremerförbundet upplysningar angående föreningens modeller. För sin skoldräkt erhöi föreningen tre silfvermedaljer, nämligen på en utställning i hygien i Petersburg 1892, på konstindustriutställningen i Stockholm 1897 och världsexpositionen i Paris 1900. Den demonstration af denna skoldräkt, som jag lämnade på den ofvannämnda skolhygieniska kongressen i London 1907, väckte inom den sektion där den gjordes stort intresse.

För oss i Sverige måste därför de franska kvinnornas "modiga handling" i stort sedt te sig som en öfvervunnen ståndpunkt, och alla de fysiologiska, hygieniska och estetiska argument de framföra som nyheter känner väl här i Sverige hvarje skolflicka i de öfversta klasserna. Ja, det är ej utan, att vi finna dessa argument så grundligt utdebatterade, att de, utom hvad den direkta undervisningen angår, förekomma oss ända till leda omtjatade.

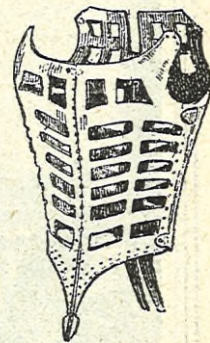
Men hvad som erbjuder ganska mycket af intresse är det häfte af den franska förenings tidskrift, hvilket innehåller uttalanden från läkare och andra vetenskapsmän, pedagoger och konstnärer, som föreningen uppvaktat med sin först utgifna broschyr. En mängd prisa "det modiga initiativet". Läkarna uttala sig så godt som enhälligt mot korsetten. Ett par föreslå dock att rikta verksamheten endast mot missbruket och förorda lätta, ej tränga korsetter, som sluta sig till, men ej missbildade figuren, "Snörlifsförvern", "den oriktiga respirationen", mag- och underlifssjukdomar — allt passerar revy i läkarnas uttalanden. En skrifver: "Himlen hade gifvit dem skönheten och gracen, ändå vackrare än skönheten... Men den förtjusande lilla kattan har förvandlat sig till en stel och disgraciös kapp. — Hvad hafva de vunnit därpå? Hygienikerna skola ge er svar på den frågan. Och dessa vettvillingar fordra röst-rätt!" En annan slutar sitt uttalande: "Kom så och säg, att vi inte härstamma från

"KÄLLAN" AF INGRES. (MUSÉE DE LOUVRE.)

SNÖRLIF AF JÄRN
FRÅN SLUTET AF
1500-TALET.

SNÖRLIF AF JÄRN
FRÅN SLUTET AF
1500-TALET.

ROSENFORS
HAFREGRYN

Vi bedja få fästa husmödrars uppmärksamhet på, att våra sedan länge kända och efterfrågade fabri-
kater af hafregryn och sundhetsmjöl numera finnes att tillgå i de flesta större speceriaffärer. Genom ny-
uppfunna, fulländade prepareringsmetoder samt genom användande af den finaste råvara, framställa vi ett
fabrikat, som i smak och näringsvärde står främst bland alla i handeln förekommande hafrepreparater.
Efterfråga alltid Rosenfors hafregryn och sundhetsmjöl, hvars tillverkning står under läkares kontroll.
Partilager i Stockholm hos Aktiebolaget Wahlund & Grönblad.

Vördsammast Aktiebolaget Rosenfors Bruk & Nya Valskvarnar, Rosenfors.

Inreg. Varumärke.

Skräköping väljer Lands-
tingsmän.

Af B. O.

(Forts.)

III.

“NEJ, DET BLIR då inga byxor af den västen,” afgjorde fru Månsson, vände sig därpå från drängen till mannen, en lång ljuslagd karl af blidt och säfligt utseende, som stod och stafvade igenom ett bref, och förklarade: “Du får allt sätta för mårren och resa in till staden om en stund, det är inte värdt töfva med mjöl och krossocker. Men först skall du se efter om det finns något råtthål till vindskontoret och täta för det. Finner du inget, blir det ingen annan råd, än att du köper hem rättgift.” Fru Månsson var ett mörklagdt fruntimmer med fågelnäsa och hade såväl till figur som väsen ett visst tycke af kvinnlig dragon.

“Jaha,” svarade högkaren på sitt tröga fogliga sätt. “Hvad sägs om detta?” Han öfverräckte brevet till hustrun.

“Jag menar kvinnfolken börja bli galna,” sade hon efter att ha genomläst brevet. “Ha vi redt oss utan rösträtt i 1910 år, så kan vi väl reda oss utan den allt framgent också. Säg du detta till de där mamsellerna, ty att de icke lyckats få sig någon man, det kan jag då våga nacken på, ty då hade de allt haft andra och förnuftigare saker att tänka på. Skrif du genast svaret,” sade hon, “så lämna vi det till postbudet, som snart reser förbi. Så här skall du skriva,” dikterade hon för mannen, som beskedligt och afvaktande ställt sig vid det hörn af disken, som utgjorde pulpet: “Som svar får jag omnämna, att jag förmenar, att kvinnan skall sköta sitt och mannen sitt. Per Månsson.”

Brevet hopskrefs sakta om än icke vackert, och en half timme senare aflämnades det till postbudet.

Strax därpå inträdde prästgårdssonen, en ung student, i handelsboden. Han skulle köpa jäst åt sin mamma. Sedan fru Månsson expedierat honom, sköt hon brevet från Skräköpings F. K. P. R. med ett:

“Hvad tycks om kvinnorna nu för tiden?”

“Ganska bra,” svarade studenten, “det är åtminstone de trefligaste och bästa jag träffat.”

“Jojo,” fru Månsson hötte med handen åt honom, “det kan jag tro, för han är nog en pigernas Jens, han. Men skoja nu inte utan läs det där brevet.”

“Men utaf hvilken orsak önskar F. K. P. R. inhämta just Per Månssons åsikt i fråga om kvinnans rösträtt?” sporde studenten förundrad.

Både herr och fru Månsson stodo lika oförstående inför detta sakförhållande som den unge studenten.

Studenten syntes fattad liksom af en plötslig ingifvelse. “Men inte är Per Månsson landstingsmannakandidat, inte,” och han grep efter kuvertet. “Ja, se där, adressen är ju ställd till P. Månsson, Östra Vällinge, och Per Månsson bor ju i Västra, vet jag.”

“Men postbudet lämnade brevet ju hit,” invände Per Månsson handfallen.

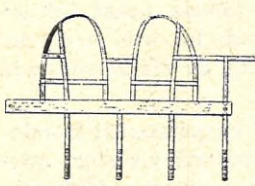
“Nu kan emellertid Per Månsson spara sig besväret att besvara den kinkiga frågan,” förklarade studenten muntert.

“Men jag har ju redan skickat svar,” sade Per Månsson.

“Nåja, frimärket ha de ju själfva bestått, de tossorna.” Detta tycktes för fru Månsson innebära en synnerligen tröstande tanke.

AXELBAND FRAMIFRÅN.

AXELBAND.

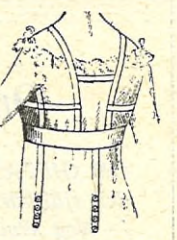
ungdom återkomma. Skulptören Saint-Marceaux är radikalast i sin fordran: “Den kvinnliga kläddräkten skall genomgående förändras. Dräkten skall normalt följa kroppens linjer utan stöd af något slag: korsett, bröstställare eller ens axelband (breteller).”

Gache, lärare vid lycéet i Montpellier, svarar med att citera Ellen Key, som yttrar, att det en gång skall komma att anses som ett brott, att en ung kvinna frivilligt misshandlar sin kropp.

Den franska pressen har ägnat “detta moderna korståg” en mycket stor och undantagslöst välvillig uppmärksamhet. I Figaro t. ex. har Marcel Prévost skrivit en lång uppsats med titel “Alkoholen och snörlifvet”. Den ryktbare kvinnoboksförfattaren drager där upp en mängd paralleller mellan dessa båda “landsplågor”. “Kvinnan säger,” står det i Marcel Prévosts artikel: “Jag kan inte undvara korsetten,” hvilket bör öfversättas med: “Den deformation jag från barndomen varit utsatt för har blifvit min natur. Jag är icke mer en normal kvinna — precis som drinkaren säger: ‘Jag blir sjuk, om man beröfvar mig alkoholen’.

Korsetten är den kvinnliga landsplågan, alkoholen den manliga.” Marcel Prévost visar, att det af Conseil d’hygiène de Paris utfärdade förbudet för skolflickor att under gymnastiköfningarna bära snörlif helt enkelt är omöjligt att uppehålla, därför att “de unga flickornas klädsel i öfrigt gör det omöjligt för dem att vara utan snörlif”. Han yrkar vidare på lagförbud mot tillverkning af vanliga korsetter. Fabrikanterna skulle tillåtas att föra i marknaden endast bröstställare och sådana snörlif, som ej genom snörning kunna göras trängre. “Men,” frågar Marcel Prévost till slut, “den dag då snörlifven ej längre äro tortyrredskap, skola kvinnorna då ha lust att bära dem? Det är ingalunda säkert. Den värste drinkare förlorar törsten inför ett glas ‘alkoholfritt.’ — Det är gisslet man älskar!”

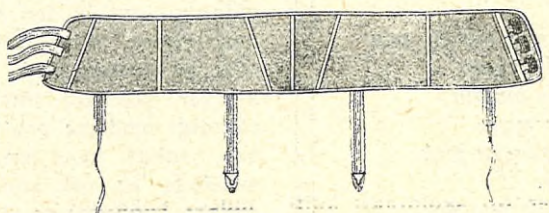
Ett följande häfte af “Pour la beauté naturelle de la femme” innehåller en mängd utländska sympatiuttalanden. Man kan sannerligen icke beskylla det franska förbundet för att icke sköta reklamen. Man göres här underkunnig om att drottning Alexandra tagit upp samma strid i England och att Times uttalat sig för ett engelskt nationalmod (utan snörning?). Drottningarna Helena och Margherita uti Italien och Carmen Sylva lära alla vara med i denna kamp, som nu ompänner hela Europa! Äfven Sverige får sin del af berömmet. Ja, det var nog synd, att vi började så alltför tidigt, redan på 80-talet! Ty konjunkturen tyckas ju för närvarande vara högst förstklassiga.

AXELBAND BAKIFRÅN.

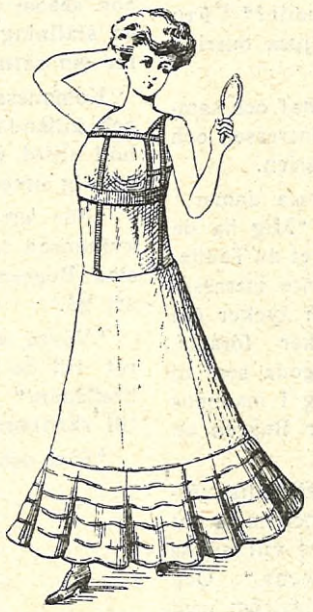
BRÖSTHÅLLARE MED AXELBAND.

GÖRDELMODELL.

BRÖSTHÅLLARE OCH GÖRDEL.

UNDERKJOL FÄST VID AXELBAND.

Åtskilliga illustrationer pryda den franska föreningens tidskriftshäftet. Man måste främst tala till ögat, heter det. Både den meliska och den mediciska Venus få naturligtvis gå i elden för “kroppens naturliga skönhet”, vidare

Gérards Madame Récamier, Henners Susanna, Carpeaux’ Dansen och slutligen Ingres’ Källan.

Madame Doria är nog älskvärd sända alla föreningens publikationer till undertecknad och till “Madame Fredrika-Bremer-förbundet”. Detskal bli intressant att se hvad den franska “ligan” faktiskt skall kunna uträtta och när den skall — tröttna. Männe det ej skall visa sig än mer ogörligt att afkorsettera än att afdiabolisera en nation?

GURLI LINDER.

Som patient
hos
Doktor Sol.

Ett kapitel om utnytt-
jandet af sommarens
hälsovärden.

SÅ LYDER PRISÄMNEN för juni i vår serie “Årets tolf kapitel” och uppmana vi alla dem af våra läsare, som sitta inne med erfarenheter på området, att genom Idun framlägga dessa för vår läsekrets. Täflingsartikel, som icke gärna i längd bör öfverskrida 4 Idunsspalter, insändes till Iduns redaktion, Stockholm, senast den 30 april och förses med påskrift: “Iduns artikel-läsfing”. För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af ett hundra (100) kronor,

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af Iduns juninumner. Stockholm den 1 april 1910.

Redaktionen af Idun.

Begär alltid Granit-emaljerade Giffria och syrefasta. Prisbilliga. Fås på begäran öfverallt i hela världen. IDUNS MODELLKATALOG Oumbärlig för alla sömmerskor och för alla hem. Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Kolorett omslag. Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

“Jaså, Per Månsson har redan svarat,” utbrast den unge studenten upprymd. — “Ja, det kan ju vara roligt för F. K. P. R. i Skräköping att få herr Per Månssons mening. För det är nog sällsyntare få höra en åsikt af Per Månsson i Västra Vällinge än af Petter Månsson i Östra.”

Herr och fru Månsson stodo där helt handfallna och utan att uppfatta någon undermening, men drängen flinade till.

“Nå, men hvilken är Per Månssons ståndpunkt i fråga om kvinnans politiska rösträtt?” sporde studenten uppmanad af det förstående han funnit hos drängen.

“Ja, jag förmenar — jag förmenar att” — fru Månsson hade börjat se spejande och miss-tänksam ut, ty studenten var känd som en spjufer. “Han menar, att kvinnan skall sköta sitt och mannen sitt,” förklarade hon. “Hvad menar kandidaten själf i den här frågan?”

“Hm,” sade kandidaten, “det är en kinkig fråga, en verklig samvetsfråga. Jag menar — alldeles som herr Månsson, att kvinnans sär-egna väsen, hennes douchehet och — med ett ord hennes kvinnliga nimbus till hvarje pris måste bevaras. Och jag menar dessutom, att har hon verklig rösträtt i sitt hus, så kan hon nog undvara den i det offentliga.”

“Vill Per Månsson, så skall jag öfverbringa det där brevet från F. K. P. R. till Petter Månsson, för mina vägar bära ändå ditåt. Petter Månsson är emellertid endast uppställd som landtingsmannasuppleant, så Per Månsson kan på sin höjd räkna sig som landtingsmannasuppleant — suppleant.” Studentens viga tunga nära nog snubblade öfver denna abrakadabra och Per Månssons uppfattningsförmåga kullbyterade alldeles.

“Här har han brevet då,” sade fru Månsson. Studenten lyfte på mössan och sade farväl.

IV.

GJUTERIARBETAREN Per Niklasson satt och svettades öfver ett svar till den kvinnliga rösträttsföreningen i Skräköping.

“Hvad sitter du och skrifer och plitar om,” sade maskinisten Carl Pettersson, som trädde in i rummet.

“Det är di dj—a fruntimmerna, som inte kan låta en vara i fred,” svarade Per Niklasson och försökte få litet på pennan af bläckhornets grötiga innehåll.

“Å, i helsike, du är ju ändå kommen till stadgade år och har hustru och ett halft dussin barn. Hvem katten är det som vill åt dig?”

“Katsingen heller. Det är några vänster-vidna kvinns-personer här i Skräköping, som begära få veta, om jag tycker kvinnan skall hafva politisk rösträtt. — Det satans bläcket!”

“Å jädran! Ja, du hör ju själf till de vänstervridna du som jag, så det blir väl att ge dem ditt ja.”

Och Per Niklasson skref: På eder förfrågan om jag vill vara med om kvinnans politiska rösträtt svarar jag ja.

Aktningsfullt

P. Niklasson.

V.

“ETT BREF med fruntimmersstil,” sade lilla fru Tengström i det hon öfverbringade brevet till sin man. “Nej men, Tedde då! Öppna det

Om giftas . . .

OM GIFTAS höll han ett dråpeligt tal, den själfkäre ungersven:

— Nog skulle han göra sitt hjärtas val, men inte som den och den . . .

Per hade ett huskors, rikt förgylldt,

Pål hade en docka skär . . .

För bägge var måttet rikligen fyllt med malört, tråk och besvär.

Hur dumt, att i lifvets viktiga värf med bindel för ögat gå.

Nej, snarans blomhöljda, fina fördärf

det borde man trampa på,

ej rusa blindvis på lifvets stig

och välja sitt eget ris.

Nej, vandra klarögd med stora steg

mot sällhetens parad.

Men medan han talte med myndig min och kände sig käck och trygg,

så gjorde den näpnaste amorin

lång näsa bakom hans rygg.

Två vägar möttes: ynglingen gick

mot lifvets väl eller ve.

En blind liten pilt i följe han fick.

Hvart bar det? Ja, det få vi se!

ANNA KNUTSON.

genast, annars gör jag det,” och hon försökte gifva sitt lilla runda anlete med de violblå ögonen ett tragiskt utseende.

“Jojo, så går det till inom det heliga äkta ståndet,” sade kamrer Bogren och drog på munnen åt den lilla fruns försök att spela svart-sjuk.

Telegrafkommissarie Tengström i Skräköping, som å de moderatas lista blifvit uppställd såsom landstingsmannakandidat, öppnade det bref, i hvilket han interPELLERADES om sin ståndpunkt till kvinnans politiska rösträtt. Han läste det med en grimas, öfverlämnade det därpå till sin fru, och liksom om det ofvanpå en dylik slags skrivelse kräfdes något starkt, fattade han sitt whiskyglas och tog sig en klunk.

“Nå, hvad skall du svara, Tedde?” Fru Tengströms lilla hufvud med det ljusa burriga håret lades kokett på sned.

“Jag skall svara: Må vi befria stat och samhälle från alla kvinnors obehöriga intressen och insatser,” svarade telegrafkommissarien.

“Så oartigt kan du då inte svara damer,” sade lilla frun och såg söt ut. “Mig ha de förresten sökt värfva i föreningen, vet du Tedde. Jag svarade förstas, att jag alls inte intresserar mig för rösträtt och inte heller tycker om föreningsväsendet. Men jag tycker förstas, att vi kvinnor äro precis lika goda som ni män,” och hon grep lekfullt tag i mannens yfviga hår och kastade på kamrer Bogren en utmanande blick.

“Vi äro också fullt villiga medgifva likavärdet, ja om så skall vara till och med det högre värdet hos kvinnan, när hon vill mätas efter sitt mått och icke efter mannens.” Och kamrer Bogren bugade för fru Tengström med den min af oförställd hyllning, hvarmed han gjorde så stor lycka hos en del damer. “Det

är anspråken på *likhet* med mannen vi finna löjliga.”

“Just så ja,” instämde telegrafkommissarien, som annars var af en oppositionell natur. “När kvinnan verkar inom sin sfär, finna vi henne utmärkt, ja öfverlägsen, utom den blir hon ett oting. Och stat och samhälle äro männens, vi ha själfva skapat dem, de höra oss till såsom fält för vårt arbete och våra uppgifter. Och jag anser det vara högst på tiden att det sättes en gräns för den osunda konkurrensen från kvinnans sida.”

“Men kvinnorna ska förstas också lefva,” tyckte kamrer Bogren, som till och med icke alldeles saknade hjärta för de själförsörjande kvinnornas klass.

“Ja gubevars,” medgaf kommissarien storsinnadt. “Det finns ett jämförelsevis stort neutralt område, där kvinnan icke utan framgång kan göra sina krafter och förmögenheter gällande, såsom t. ex. i handelns, handtverkets och industriens tjänst — ja, till och med såsom lägre funktionärer i statens verk. Det intellektuella arbetet passar henne mindre, ty det tar i anspråk den teoretiska sidan af kvinnans begåfning, som är den minst utvecklade. Det är det lättare, mera mekaniska arbetet, som bör falla på hennes lott. Det arbetet däremot som kräver starkare intellektuell aktivitet, själfständigt omdöme och initiativ bör tillfalla mannen, enligt hans natur. Undantagsvis gifves möhända en och annan kvinna med organisatoriska egenskaper och med mera manlig än kvinnlig begåfning. Dessa kunna ju söka göra sina ledareegenskaper gällande i det privata,” medgaf kommissarien liberalt. “Men statens skyldighet är att i sin lagstiftning taga hänsyn till det normala, icke till undantagsfallen. Och må den befria mannen-försörjaren från all onödig konkurrens med den ‘lösa’ kvinnan på arbetsmarknaden.”

“Usch Tedde, så du uttrycker dig,” sade lilla fru Tengström, och kamrer Bogren drog på munnen.

“Det är just kvinnans eget bästa vi söka värna, eftersom hon själf sätter det på spel. Ty hemmet är och förblir kvinnans egentliga sfär. För de kvinnor, som nödsakas söka arbete utanför hemmet, skall arbetet vara lämpadt efter deras svagare krafter och känsligare fysik och det skall vara förenligt med deras naturliga förutsättningar som kvinnor. Det får inte förstöra kvinnan i henne, det får inte göra henne till neutrum. Och kvinnan får verkligen icke beredas en så gynnsam pekuniär ställning, att hon såsom ofta nog händer rent af föredrager en ställning som välsituerad löntagerska framför sin rätta uppgift som hustru.”

Kommissarie Tengström fick en instämmande och gillande nick från sin lilla näpna fru. Hon höll alltid vid bästa vigör sin makes känsla af manlig öfverlägsenhet.

“För att öka äktenskapsfrekvensen kunde kvinnorna t. ex. försättas på half sold,” föreslog Bogren skämtsamt, i det han reste sig för att gå.

“Vänta ett ögonblick och tag med dig svaret till de där rösträttsamazonerna och lägg i breflådan.” Kommissarien reste sig, gick fram till skrifbordet och nedskref raskt:

“Stat och samhälle skall mannen sköta.

Högaktningsfullt
Teodor Tengström.”

(Forts.)

Hvarje husmoder Barngarderoben Hvarje sömmerska
bör **likaså.**
prenumerera på **12 häften årligen.**
Pris för helt år 3 kr.: halft år
kr. 1:60. Lösnummer 30 öre.

PÄRMAR
till IDUN 1909 och föregående år
tillhandahållas till följande priser: Iduns pärmar, röda med guldtryck kr. 1:50 Iduns
romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre.
Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvi-
sition och likvid i postanvisning insändes.

Om vagantlyrik och barn.

I N:R 11 AF DENNA TIDNING omnämndes med ganska varm rekommendation Aktiebolaget Ljus' senast igångsatta företag, utgivande af god och roande litteratur i stora 25-öres häften. Jag har så mycket större skäl att instämma häri, som jag själf för något öfver ett år sedan i en af de större hufvudstadstidningarna riktade en uppmaning till herrar bokförläggare att på allvar ta itu med saken.

Visserligen uttalade jag mig för — och önskar fortfarande — att svenska författares arbeten måtte i främsta rummet bekantgöras bland det uppväxande släktet. Men jag inser väl, hvilka tekniska svårigheter därvid möta det förlag, som verkligen vill gå "from sounds to things". Finner ett förlag en gång uppmaning för sina publikationer så kanske emellertid realiserandet af mina förhoppningars yttersta mål intë behöfver vara så aflägsset: att svenska författare i den anda, som nu håller på att arbeta sig fram, skriva direkt för publicering af sådan art.

Bland författare, hvilkas arbeten bebådas, påträffa vi endast två af våra egna, nämligen Laura Fitinghoff och Gustaf Jansson. På de stora, blå reklamplakaten finnes endast den senare. Här i Idun nämnes icke, hvilket af hans verk är att motse i denna nya form; enligt uppgift i en härvarande morgontidning skulle det vara hans historiska roman "Nils Dobblare", som säges vara afsedd att fylla två häften. Samma tidning riktar också, om jag ej missminner mig, en uppmaning till lärare och lärarinnor att verka för häftenas spridning bland de unga.

Äfven om sistnämnda uppmaning icke framkommit offentligt, ligger det dock i sakens natur, att frågan om urvalet bör intressera såväl skola som hem, och vänder jag mig därför till Iduns ärade redaktion för att därigenom på lättaste sätt vinna anknytning med i saken intresserade.

Jag undrar om icke min tvekan delas af flere rörande nämnda romanens användbarhet som uppfostringsmedel för den publik, som böckerna i fråga närmast afse. Naturligtvis bör det spännande, det äfventyrsfyllda, det våghalsiga, också utgöra ett element i uppfostran, men jag kan för min del icke komma ifrån, att det därjämte är något annat, som bjudes i Nils Dobblare och som kanske utgör en så integrerande del af det hela, att det inte kan fränkiljas utan att romanen mister sitt konstnärliga värde. Och det vore ju skada. "Endast det bästa är godt nog," har förlaget satt som motto på reklamplakaten. Detta är alldeles riktigt, äfven ur konstnärlig-pedagogisk synpunkt.

Kanske är boken icke bekant för en eller annan af tidningens läsare. Därför ber jag att få till två tredjedelar citera inledningsverserna. Deras plats där tjänar antagligen att framhäfva romanens grundstämning.

"Så gläder en lefver sin dag
bland ölkrus och bågare fulla;
hej ölkrus och bågare fulla.
Sen pröfvar man lyckan ett slag
på tafvel, där tärningar rulla;
hej rulla,
ty lifvet är muntert och glädt.
Och kvinnfolken dansa som yrfän kring bloss,
när ryttarne komma med vapen och tross,
när ryttarne komma,
ty lifvet är muntert och glädt.

Hvem lefver så härligt ett lif?
Från fälten, där stridsvapen skalla,
hej stridsrop, som vida hörs skalla
en hastar till trånsjukt ett vif
och där är det hon, som får falla,
hej falla,
ty lifvet är muntert och glädt!

Kamrat, hugg din sporre i gångaren god,
till jäntor och ölkrus din väg går bland blod!
till jäntor och ölkrus,
ty lifvet är muntert och glädt."

Nu känner jag visserligen väl till vagantlyrikens stora litteraturhistoriska betydelse och ofta höga litterära värde, hvilket senare jag ingalunda vill fränkänna detta nu anförda prof. Men därifrån är steget långt till att rekommendera boken åt barn, till hvilka man står i ansvars- och fostrareförhållande.

"Vi skriva icke för barn och ungdom," var ättitalismens ständiga svar på anmärkningar från dåtidens äldre släkte. — Lord Byron, som i sitt författarskap leder människor fram i sin tankes alpluft och sin personlighets djup, ville dock icke anförtro sin lilla dotter Allegra åt sina vänner mr och mrs. Shelleys ledning, utan gick, impulsiv och känslig som han var, ända så långt som till att låta henne uppfostras af katolska nunnor.

Kunna vi männe icke spåra något närbesläktadt drag hos oss, som voro unga på 80-talet? Hvad vi ansågo lämpadt att mäta vår ande med, det finna vi knappast fullmåligt, när det gäller barnen. Gåfvo vi intë Dagny Slattesdotter rätt i vårt inre, redan när hennes skarpa ord första gången nådde vårt öra?

Och det är något annat, som nu arbetar sig fram. En värdenas omvärdering har faktiskt redan inträdd. Det allmänna intresset för boy-scout rörelsen är ett markant utslag af hvad som verkligen rör sig hos tidens svenska män och kvinnor.

Jag hade i februari månad nöjet att i en tidningsdiskussion om boy-scout rörelsen bryta en lans med en högt ärad representant för Universella Broderskapets ynglingaorganisation. Det skulle vara intressant att få ett utlåtande från någon af sistnämnda rörelsens ledande män om denna eller liknande romaners lämplighet som medel att höja ynglingasinnets; jag är viss om att vi i denna punkt — liksom nog i åtskilliga andra — faktiskt skola befinnas stå som trogna bundsförvanter vid hvarandras sida.

Jag skulle vilja "remittera ärendet" till en och annan bland dem, som hit öfverfört Baden-Powells storslagna tanke, bl. a. kaptan Ebbe Lieberath, som ju där nere i den för verkligt kulturrella uppslag alltid vakna staden vid Göta älf redan står midt i kretsen af mer än 1,000 "riddaregossar", med en förfrågan, om han skulle vilja till sina pojkar såsom lämplig lektyr under deras bivackering anbefalla en bok, genomad af vagantlyrikens moral och f. ö. buren af en fosterlandskärlek, som synes bottna i desperadoskraft och hänsynslös njutningslystnad ("till jäntor och ölkrus din väg går bland blod").

Jag vore tacksam för uttalande af mången lärarinna, som fattat sitt kall såsom uppfostrarinnans, särskildt mer än en sådan, ingen nämnd och ingen glömd, som med kvinnans hänförelse och kvinnans energi speciellt studerat biografväsande och Nick-Carterlitteratur. Äfven medgifvet, att Nils Dobblare står många trappsteg högre än de "hjältar", som vi nu tyckas hafva fördrifvit från vårt land, är han ändå den karaktär, som man skulle vilja ställa fram för gossar och flickor? Skulle damerna vilja rekommendera boken i fråga?

Men främst vänder jag mig till mödrarna inom Iduns läsekrets. Viljen I verkligen sätta boken i hand på edra egna söner? Väl veten I såväl som jag, att edra ord till eder son i förtroliga stunder mången gång kunna synas ha helt förlorat sin bärkraft i lifvets flodvåg; men — jag tror, nej, jag vet, att en moders ord aldrig vända

fåfångt åter. Skullen I vilja, genom att själfva blanda upp edra ord med sådan lyrik och sådana skildringar, aftrubba den blifvande mannens skäraste minne och starkaste värn: den förstående moderns ord till ynglingen i ungdomens brytningstid?

Jag hoppas, att det ärade förlaget ser och förstår, att mitt inlägg icke är försakadt af någon lust att skada dess verkligen allt tack värda företag. Om nu, i ena eller andra formen, uttalanden komma att göras, synes det mig, som borde förlaget hafva stort intresse däraf. Det hela skulle kunna bidra till ett fruktbarande samarbete mellan en firma, som själf satt som motto "Endast det bästa är godt nog" och som valt ett namn och en symbol, som visa, att den verkligen vill uppåt, och den del af allmänheten, som bör kunna gifva i bästa mening verkligen goda uppslag.

Till sist några ord om sådana invändningar, som jag kan vänta och i samtal redan delvis fått höra. Vill någon förevita mig ensidighet, tar jag saken lugnt. Jag minns från min barndom, att den ensidiga plogbilen skär djupare och uppluckrar trädan bättre än ärjekrokens eller årderens tvåsidigt hvässta järn. Säges jag vara "för sträng," håller jag detta för ett instämmande i sak; det blir då endast om sättet att verka för ett och samma mål, som differens föreligger.

En invändning tillbakavisar jag utan vidare: "Det är väl intë så farligt." — I samma nr ser man fosterlandsvännen Sven Bobergs uttryck för den tid, som han anser vara eller kanske rättare varit. Uppvaknandet föregås stundom af ett kortvarigt, mer eller mindre klart medvetande om att man sofver. Blotta framkomsten af en sådan täflingsmodell som Bobergs "Sof i ro" är ett af tecknen på att vi verkligen börjat vakna upp till målmedvetet handlande.

HJALMAR KYLÉN.

Våra barns läxläsning.

MED DJUP TACKSAMHET har jag läst Peter Nordens uppsats i Idun om skolbarnen och deras öfverdrifna läxläsning. Huru väl vore det ej om häri kunde erhållas någon lindring, så att barnen ej behöfde bli sådana läxmaskiner som nu. All trefnad i hemmet är borta då barnens skolgång pågår; ingen frid, intet lugn hvarken bittida eller sent. Aldrig en enda kväll att far, mor och barnen kunna sitta i ro och trefnad tillsammans med sina handarbeten och höra far läsa högt eller utbyta tankar och åsikter med hvarandra. Jämt och ständigt upptar skolan all barnens tid, och skulle en mor vilja lära sin flicka och ha hjälp af henne i hemmets göromål, är detta otänkbart. Skolan kommer i första rummet, hemmet i andra. Ej underligt att så många odugliga unga flickor nu för tiden finnas. Borde ej halfva dagen räcka för skolarbetet, och föräldrarna få rå om barnen den andra halfva? Varmt tacksam vore många föräldrar, om Idun ville skaffa flere bidrag i denna sak, så att den ej med detta enda inlägg af Peter Norden finge dö bort. Idun är ju alltid redo att arbeta för hemmens intressen; här är verkligen något, som är högst behjertansvärdt! Om så äfven skolorna kunde fås att besinna det ej barnen äro till för skolornas skull, utan tvärtom vore ock en god sak.

Med djupaste högaktning och tacksamhet
FRU FANNY.

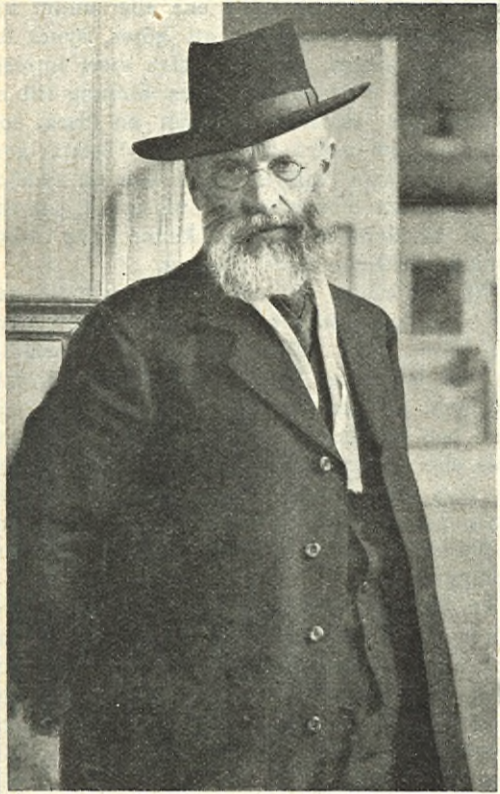
Innan 7 kr. betalas för ett snörlif, bör ifrån Franska snörlifssömmeriet i Stockholm, 1 Norrmalmstorg, 1 tr., dess illustrerade priskurant rekvireras.

alla sorter.
Salamander Enhetspris 15,—
Dam- & Herr-Skodon Lyxutföring 18,—

ERIK WERENSKIOLD

FRÅN DEN NORSKA KONSTUTSTÄLLNINGEN I STOCKHOLM.

ERIK WERENSKIOLD.
A. BLONBERG FOTO

FÖRE DET SKICKELSEDIGRA året 1905, medan vi svenskar ännu titulerade Norge vårt broderland, hade norska konstnärer en ganska omfattande utställning i den stockholmska konstakademien. Men så blefvo normännen våra f. d. bröder, och frostvinden, som i skilsmässans spår lägrade sig öfver den skandinaviska halfön, kom de båda folken att intaga en reserverad ställning gent emot hvarandra. Nu börjar dock barometern åter klättra öfver fryspunkten, normän och svenskar se ej fullt så snedt på hvarandra som förr, och det är i den förvissningen, som en och annan brygga lägges ut öfver Sevedberget och händer mötas i gryende vänskap. Ett sådant vänskapstecken utgör den nu pågående norska konstutställningen, som i söndags öppnades i Konstföreningens lokal med Erik Werenskiold, en af de moderna norska mästarnas främste, i spetsen. Vårt utrymme lämnar ingen plats öfrig för någon anmälning. Vi vilja blott påpeka Werenskiolds här afbildade intresseväckande duk, "Björn Björnson", sittande som regissör i Nationalteaterns salong, samt samme konstnärs "Min dotters porträtt", båda för den norske målaren karaktäristiska och fullödiga verk. För öfrigt upptager katalogen namnen Thorvald Erichsen, Kristen Holbö. August Jacobsen och O. Wold-Torne med verk, som röja en käck och ärlig sträfvan.

MIN DOTTERS PORTRÄTT.

BJÖRN BJÖRNSSON. OLJEMÅLNING.

Från scenen och estraden

"Nils Ehrensköld" på Svenska teatern. 1:a aktens slutscen: tsar Peter (hr Svennberg) hyllar den sårade Ehrensköld (hr Wingård). Ateljé Jæger foto.

DEN SOM tror att erinringen om forntida stor-svenska bragder, om mannamod och omutlig hederskänsla numera inte kan sätta den svenska folksjälens i svallning, emedan den ställer sig skeptiskt emot det öfvermåttan storvulna och karaktärsstarka, behöfde endast bevitna stämningen hos premiärpubliken på Svenska teatern, då kapten G. von Horns skådespel "Nils Ehrensköld" uppfördes, för att bli öfvertygad om, hur fabelaktigt lätt det går att elda upp den svenska patriotismen — åtminstone i en teatersalong.

Sällan har ett sceniskt verk väckt större hänförelse än dessa tablåartade skildringar af den karolinske sjöhjältes bragder och äfventyr, och för den oinvigde såg det nästan ut, som om Sverige fått en dramatiker af Herrans nåde, mot hvilken "Mäster Olofs" och "Gustaf Vasas" skald knappast är värd att minnas. Åtminstone är det min öfvertygelse, att de talrikt närvarande herrarne och damerna af societeten och det svenska sjövapnet aldrig kostat på sig en hyllning af mera emfatisk natur.

Och dock har "Nils Ehrensköld" intet af mästerverkets tjusning, ej ens af en ung skalds obehärskade, men inspirerade och äkta patos. Det är ett försök till dramatisk historiemålning, med ett stort förråd af klingande retoriska fraser, några väl funna dramatiska situationer, men med uteslutande af det mänskligt individuella så godt som öfver hela linjen. Nå... karaktärs-

teckning är nu det svåraste af allt och författaren har ej rådt med uppgiften — den här gången. Men han har redan förebådat ett nytt stycke; kanhända slår han då ett större slag och vinner en seger af varaktigare och mindre öfverraskande natur än denna.

Spelet gick med kraft och aplomb, och särskildt de båda hufvudpersonerna, Nils Ehrensköld och tsar Peter, hade synnerligen illusoriska representanter i hrr Wingård och Svennberg. —

Wienerblodet är helt säkert en rödare och fylligare substans än hvad vi Nord-Europas folk ha i våra ådror. Det alstrar en intellektuell liflighet, som icke ger den franska intelligensen efter, och det präglar humöret med ett gemyt, på en gång känsloläst och med kraftiga isättningar af skratt och ironi.

Därför produceras det en myckenhet god konst inom Österrikes gränser, och skrifs en litteratur, i hvilken bildskapande fantasi och

för denne författares mångsidiga skildrarkonst typiska enaktare, "Släktingar", "Damen med dolken" och "På 'Gröna papegojan'", hvilka med sina originella motiv och sin förnäma litterära konst starkt bryta sig mot den dramatik vi dagligdags få till lifs.

Det första stycket ger en ganska bitter framställning af erotikens härjningar inom storstadens mondäna kretsar och skänker för öfrigt några öfverraskande inblickar i familjelifvets många irrgångar. Hr Fredrikson uppbar med sin distingerade framställningskonst rollen af en bördsaristokrat, som förlorat betydligt i kärlekens hasard, och de öfriga viktigare rollerna utfördes med ett fint afvägdt spel af fröken Borgström samt herrarne Hillberg.

"Damen med dolken" är en fantasi om preexistensen, här knuten till ett konstverk, en tafla af en okänd florentinsk 1500-talsmästare, hvars tillkomst är förknippad med en kärlekstragedi, som diktaren låter en ung gift nutidskvinna se i en vision, då hon med sin älskare är på besök i det museum, där taflan, "Damen med dolken", hänger. Det unga paret spelas af hr de Wahl och fru Sandell, och båda äga en samstämmighet i tolkningen, som gör åskådandet af den lilla passionerade akten med sin fantastiska stämning till en ogrundad njutning.

Programmets tredje stycke försiggår i Paris 1789, på själfva dagen för Bastiljens stormning. I den lilla underjordiska vinkrogen "Gröna papegojan", som äges af en f. d. teaterdirektör, samlas en hop skådespelare och ge de mest realistiska prof på sin konst inför en grupp adelsmän, som smyga dit ned för att under upprorsdagarna söka än mera raffinerade förströelser åt sina nerver än hvad gatustriderna kunna ge. Här blandas nu diktens mörkaste fantasier samman med verklighetens bloddrypande död,

artistisk form sällan brista.

Arthur Schnitzler är en af de få moderna wienerförfattare vi känna till här i landet, men han kan också räknas bland de bästa och har i synnerhet gjort sig bemärkt som dramaturg. Jag vill blott i förbigående erinra om hans komedi "Älskog" med motiv ur modernt wienerlif och skådespelet "Paracelsus", båda gifna å hufvudstadsscenen. Nu har Dramatiska teatern framfört tre

Fröken Borgström som Mizzi i "Släktingar".

Fru Sandell som Paola i "Damen med dolken".

Fru Silfverström.

Af Ulla Linder.

och åskådaren befinner sig i oupphörlig svängning mellan tragikens och löjets båda poler, tills finalen kommer med Bastiljens fall och alltsammans dränkes i en fruktansvärd realitet af eld och blod.

Bland de många uppträdande, som alla göra sin sak bra, förtjänar hr Hedqvist ett särskildt och varmt loford för sin af storstilad och elfull konst karakteriserade framställning af skådespelaren Henri. För öfrigt var samspelet sållsynt godt och folkscenerna hade ett individuellt lif, som vittnade om insiktsfull regi.

På Operan ha de båda syskonen fröknarna Sigrid och Astrid Svärdström debuterat i "Hans och Greta", hvilka båda uppgifter utfördes med stor sånglig friskhet och en dramatisk aktion, som förvisso kunde behöft mera konstnärlig filning, men öfverraskade genom käckhet och godt humör. Hr Oscar var en mycket humoristisk pepparkakshäxa.

Operans symfonikonsert påskdagen utgjordes af ett genomfördt svenskt program med Berwalds melodisk och formsköna Sinfonie singulière som inledning. Den nysvenska musiken företräddes af O. Morales, hvars uvertyr "Försommar" hade en skir och intagande hållning, samt af T. Rangström, hvilken mötte med en "Dityramb", hvars melodiska och orkestrala effekter i någon mån förde tanken till dagens musikstorheter på kontinenten, dessa raffinerade klangsökare, hvilkas främste man är Richard Strauss. Men komponisten är därför ingen eftersägare, verket hade tvärtom en prägel af egenart, som låter förmoda att den unge musikern har förutsättningar att bli en kraft för sig i svensk tonkonst. Några intagande sånger af H. Alfvén, konstnärligt föredragna af fru Clary Morales, samt ett kör- och orkesterverk, "Requiescat" af A. Hallén, afslöt den intressanta konserten.

Fröken Davida Hesse och hr Carl Lejdstrom beredde publiken en njutningsrik sångafstämning med sin konsert i Musikaliska akademien. Båda dessa sångartister förfoga ju öfver ett vackert röstmaterial och ett utmejsladt föredrag, egenskaper, som läto programmens olika nummer af romanser och operaarior fullt komma till sin rätt.

Pianisten Ignaz Friedmann, hvars glänsande pianospel redan förut var välbekant för stockholmarna, har nyligen gifvit en andra serie konserter härstädes och firat nya segrar. Programmen ha fyllts af både klassiska och moderna kompositioner, hvilka så godt som undantagslöst tolkats med mästare och eldat åhörarna till dånande bifallsyttringar. Men äfven mästare ha stunder, då de höja sig öfver sitt vanliga mått; så äfven här. Och Ignaz Friedmanns föredrag af Beethoven-sonaten opus 90 samt Schumanns Carneval var nog hans yppersta pianistbragd denna gång.

Sist har anmälares att omtala direktör Patrik Vretblads orgelkonsert i Oscars kyrka, hvarvid konsertgifvaren själf med ypperligt föredrag spelade Händels orgelkonsert i f-dur, en "Pastorale" af Rheinberger m. m.

För öfrigt lämnade fruarna Otti Pegel, Karin Bodman-Vretblad och Anna Lange ett värdefullt bidrag af såväl vokal som instrumental natur.

ARIEL.

Gwens frågobyrå

med dess möjligheter för Iduns publik att hänvända sig till vår sakkunniga medarbetare å modeafdelningen med begäran om råd i toalettfrågor har under den tid den existerat hunnit bli känd af många af våra läsare. Vi erinra likväl på nytt dem, som ej ännu använt sig af den särskilda förmån Idun velat bereda sina läsarinor, om att Gwen fortfarande som hittills vill ge sina korrespondenter hjälp och vägledning i toalett- och smakfrågor af skilda slag.

Brefven adresseras till Gwen, Iduns redaktion, och måste åtföljas af dubbelt svarsporto.

ÄFVEN OM ni inte vore vidare svag för kattor, så tror jag dock, att ni måste bli ganska intagen af det gamla älskvärda exemplar jag har.

Det är verkligen ett ovanligt trefligt djur. Stor mörkgråbrun är han, med en bred, nästan svart rand längs efter ryggen, och utgående från den där randen och sträckande sig neråt sidorna ett antal smalare, mörka strimmor, vackert skiftande efter bukens rundning. Hvita tassar och under hakan en liten hvit fläck, lik som en nystärkt kravatt.

Den där lilla fläcken måste jag särskildt påpeka, den ger ett otroligt propert och litet småfornämt intryck.

Därtill kommer ett litet rundt, trefligt hufvud och ett par stora, runda, alltid förvånade ögon, som kunna fixera en smäktande, förebrående, njutningslystet. —

Det talas om kattors grace. Ja, Stumpen — han heter Stumpen på grund af en i barndomen aftrampad svans — är inte bara graciös, han är den mest graciösa och den mest värdiga katt, jag kan tänka mig. Det ligger något af spansk grandezza öfver honom, då han kommer promenerande öfver salsgolvet, eller då han, efter att med ett elegant hopp ha placerat sig på mitt hvita sängtäck, går rundt några hvarf och till sist sträcker ut sig där till hvila — sömn eller vegeterande.

Kattor, djur i allmänhet äro mycket intressanta att studera. (Nåja, människor äro inte heller ledsamma. Stundom.) De ha ofta en utpräglad individualitet, visa sig till och med någon gång som pikanta original. Stumpen är ett sådant.

Bland hans mest framträdande egenskaper är en förmåga att alltid göra det trefligt och bra åt sig.

I mitt "arbetshål" är han portförbjuden, men sitter jag ute i något annat rum, och Stumpen är i närheten, dröjer det inte länge, förrän jag har honom i knät. Och hur liten plats han får, nog rullar han ihop sig, så han ser ut att ligga idealiskt godt, just så som han helst vill ligga. Men jag vet ju, att han fordrar ganska stort utrymme, den gode Stumpen.

Eller jag ligger och hvilar på min schäslong. En liten stund, och jag har Stumpen på benet. Antingen placerar han sig där, eller också spetar han i väg med försiktiga små steg upp till armen och lägger sig där.

Han måste ligga illa. Ibland undrar jag hur det är möjligt för honom att hålla sig kvar bara. Men själf ser han genombelåten ut, trampar och trampar, tills han får afväga balansen rätt och sjunker sedan ner, oefterhärmligt mjukt och graciöst, med en njutningsfull blick i sina runda ögon. Och hela tiden surrar han och spinner, så det nästan ger eko i rummet. Det där gör, att man naturligtvis inte har hjärta att köra bort honom, utan ligger där och har det obekvämt själf. När han är så nöjd så! —

Jag vet ingen, som under alla förhållanden ser så genomhemmastadd ut som Stumpen.

— Så ofta jag ser Stumpen, så tänker jag på fru Silfverström. (Hon heter verkligen inte fru Silfverström, men det gör ju också det samma.) — De där båda ha stora likheter, såväl hvad beträffar det yttre som det inre. Men jag skall nu bara hålla mig till det inre.

Det är egentligen synd om fru Silfverström. Ekonomiskt har hon det ganska bekymmersamt, och hennes lifskonturer för öfrigt ha tett sig allt annat än afundsvärda. Familjeförhållandena ha sällan varit oklanderliga, och glädjekontot

— hvad en utomstående kan se — har nog lämnat åtskilligt öfrigt att önska.

Men fru Silfverström är alltid belåten. — Åh! — Det var just hvad hon önskat! — Precis så! — Angående allt som händer henne.

Hennes dotter förlofvar sig med en sjöfarande. — Fru Silfverström stålar af moderslycka och modersstolthet. Men efter 6 månader har förlofningen gått öfver styr. — Ja, fru Silfverström är mycket belåten då med.

Hon unnade verkligen sin stackars lilla Nanna bättre, än att få sitta med ångslan och oro — och kanske svartsjuka till, det allra värsta! Hur kunde äktenskaplig lycka *då* existera? — och vänta på sin Börje. (Hvem ansvarar för att nästa Börje inte låter stackars Nanna sitta och vänta på sig, äfven om han är landtmänniska?)

Hennes son söker en anställning. — Åh, det är en ypperlig plats! Prätiga inkomster, trefligt kamratskap, socialt anseende i högsta grad! — —

Han får inte platsen. — Ja se, — han ville helst verkligen inte ha den, meddelar fru Silfverström i förtroende. Sökte bara för meritens skull. — — Se — där lär vara förhållanden som inte ä' så trefliga. Despotism uppifrån — — servilitet — — Det glunkas en hel del! — — —

Jag kommer upp till henne en dag. Då finner jag henne fullt upptagen af förberedelser till flyttning.

Hvad nu? — Hvad betyder det här? — Det har ju inte talats om alls förut? Ni har ju trifts så förträffligt här. —

— Ja, — jo, — våningen är nog treflig, — men det är alldeles för stora rum, besvärliga att hålla i ordning — hon får ju jämt byta jungfru för den myckna städningens skull. Och så är jungfrukammaren mörk. — —

Det gläder mig, att hon tar hänsyn till detta. Men ömsinetheten i det stycket har kommit hastigt på i alla fall.

— Och så är den för dyr. Alexander har inte råd, säger han. — — Vi ha fått en förtjusande liten rar en nu, just i min smak, små rum, lågt i tak, så där hemtrefligt och varmt. — Och hvar ligger den då?

— Vid Åsögatan.

Såå! — Söder som fru Silfverström så många gången förnämat sig öfver. — Jojo, Nemesis!

— Och där finns ljus jungfrukammare? frågar jag.

— Där finns ingen jungfrukammare alls. Hon får bo i köket där, utropar fru Silfverström strålände. Det är mycket bättre. Ett sådant *förtjusande* vackert kök, luftigt och ljust!

— Det är kanske *högt* i taket, tänker jag. —

Men om ett år står fru Silfverström i flyttstök. Nu bär det af till Sundbyberg.

— Jag har aldrig trifts häruppe på Söder, säger hon med en bekräftande huvudskakning. Hu, de här små rummen kväfver mig! — Jag längtar efter luft! — Efter riktiga landet!

— Men det är då inte Sundbyberg, invänder jag leende.

— Ack jo, emot Åsögatan är det. Riktiga bondlandet vill jag visst inte komma till. Nej, — nu får jag det idealiskt. *Just* hvad jag längtat efter alltid, både landets och stadens behag.

Jag nickar åt henne och småler och tänker för mig själf: — Skulle det nu falla Alexander eller Nanna eller Caroline eller Agapetus in, att de borde flytta upp till Åsögatan igen, så voro det *just* hvad fru Silfverström hemligen gått och önskat och längtat efter. Eller om det passade för ofvan anförda auktoriteter att

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjuds för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till Expeditionen af Idun, Stockholm, erhålles inom Sverige portofritt.

Idun 1892 ..... 2: —
Idun 1893 (nr 1 felas) ..... 2: —
Idun 1895 (utan julnummer) ..... 2: —
Idun 1903 (med julnummer) ..... 4: —
Idun 1904 (med julnummer) ..... 5: —
Idun 1905 (med julnummer, nr 28 felas) ..... 5: —

Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas) 5: 50
Idun 1907 (med julnummer) ..... 6: —
Iduns julnummer 1894 ..... 0: 20
Iduns julnummer 1898 ..... 0: 20
Iduns julnummer 1905 ..... 0: 50
Barngarderoben 1905, komplett ..... 2: —

LÄS!

draga af ner till landet någonstans, så vore *detta* höjden af lycka för fru Silfverström.

Hon är oåtkomlig. Hon har — likasom Stumpen — den rätta balanseringsförmågan.

Jag tycker egentligen, att alla små förargligheters och motgångars små tomtensisar skulle bli alldeles uttröttade på henne, ty de komma ju ingen vart med henne. Hur de ställa till för henne, så gör hon plats åt sig, och ser hemmastadd ut i alla fall.

Jag tror också, att de små tomtensissarna i grund och botten äro det, och att det inte så mycket är för hennes skull, som för Alexanders och Nannas och Agapetus och Carolines de fortfarande komma ihåg familjen. Dem störta de sig på, det syns på dem.

Men då *de* en gång lärt sig af fru Silfverström att finna balansen och — på en gång graciöst och värdigt — placera sig och hålla sig kvar där, så ta de kas på nissarna, de med.

Något om Centralköksrörelsen i Berlin.

CENTRALKÖKSIDÉN, som ej ännu räknar mer än ett tjugotal år, uppstod samtidigt i Amerika, Tyskland och Danmark. Danmark var dock det land, som först hann realisera planen genom den af skoldirektör Fick i Köpenhamn uppförda "Hemgården" vid Forchhammers allé, hvilken sedan 1905 varit i verksamhet.

Här i Stockholm fullföljdes, som bekant, snart direktör Ficks plan af ett bolag, hvilket lät uppföra "Hemgården" vid Östermalmsgatan, som stod färdig för inflyttning i okt. 1906.

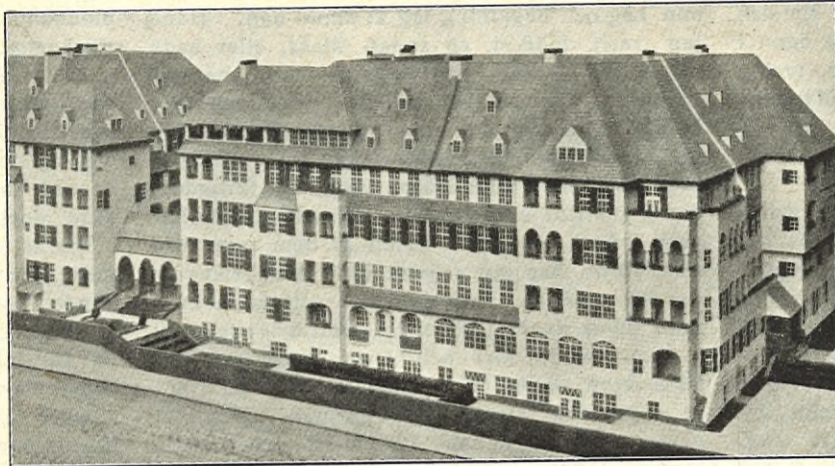
Då alltså centralköksanläggningar ej äro oss främmande, kan det måhända vara af intresse att erfara något om de centralkökshus, som nyligen uppstått i Berlin.

Där bildades år 1907 en förening, hvilken sedermera delat sig i två skilda grupper, den ena med uppgift att uppföra centralkökshus inom staden Berlin, den andra att förlägga dem till Berlins förstäder.

Den senare föreningen, som kallar sig "Einküchenhausgesellschaft der Berliner Vororte" och som står under nationalekonom dr. Robert Kochs ledning, har låtit uppföra två större byggnadskomplex med centralkök, det ena i Friedenau, det andra i Lichterfelde, där den första "hemgården" togs i besittning den 1 april 1909.

I de trefliga ljusa våningarna finnas införda alla de hittillsvarande uppfinningarna för underlättande af ett hems skötande, såsom centraluppvärmning, vattenledning med kallt och varmt vatten, vacuumcleaner, gas och elektrisk belysning samt telefontill till köksafdelningen och luftväxlingsapparater i hvarje rum o. s. v.

Hvarje våning har sin egen balkong, men dessutom finnes å taket en stor, med blommor rikt smyckad terrass, som när som helst får användas af hyresgästerna. Önskar t. ex. någon af dessa, under den varmare årstiden, anordna någon festlig tillställning, kan detta ske uppe på terrassen, dit maten sändes upp från köket. Ytterligare en annan terrass finnes på taket, men denna är inrättad för solbad.

CENTRALKÖKSHUS I BERLIN.

Att man med stor omtanke sört för att tillfredsställa en hyresgästs största fordringar därom vittna sådana anordningar som rymliga förvaringsrum, velociped-stall samt mörkrum för amatörfotografer.

Man har naturligtvis ansett det för öfverflödigt för hyresgästerna att hålla sig med egna tjänare, då all upppassning kan erhållas af en till huset hörande tjänarestab.

Borstning af kläder och skodon ombesörjes sålunda, att dessa på kvällen hängas och ställas i ett skåp i tamburen, hvilket kan öppnas direkt från förstugan, och därifrån hämtas de på morgonen af en tjänare, som efter att ha gjort dem i ordning åter ställer dem in i skåpet, därifrån de afhämtas af hyresgästen själf.

Finner man en dag sin klädning sönderriven eller erfordras ett nytt kantband på ens promenadkjol eller befinna sig familjens strumpor i behof af en närmare bekantskap med nålen, kunna alla dessa bristfälligheter afhjälpas genom att sända de ofvannämnda plaggen till den i huset engagerade sömmerskan eller strumpstopperskan.

All tvätt ombesörjes äfven inom centralköket, äfvenså mangling och strykning. För denna afdelning äro storartade anstalter vidtagna.

En synnerligen praktisk anordning är inrättandet af en Kindergarten därstädes, dit mödrar kunna, hvilken tid på dagen de önska, sända sina barn.

Beträffande den ekonomiska sidan ställer den sig för hyresgästerna sålunda.

Hyran för hvarje rum beräknas från 290 till 350 mark eller 261—315 kr. per år.

Inackorderingspriset är i genomsnitt (2 m.) 1: 80 om dagen för hvarje fullvuxen person, för barn mellan 9—14 år 36 kr. i månaden och för barn upp till 9 år 27 kr.

Anrätningarna för dagen äro ungefär följande: Första frukost: kaffe, te, kakao med smör och bröd; andra frukost: påbredda smörgåsar, ägg samt någon varm rätt; middag: soppa, köttträtt, potatis, grönsaker, kompott eller ris. Flera gånger i veckan förekomma äfven efterrätter. Vid 6-tiden serveras kaffe med bröd. Till aftonmåltiden har man att välja mellan te och öl samt smör och bröd med kallskuret.

Man kan ej tänka sig ett mera tilltalande sätt att omsätta centralköksidén, än det hvar på Einküchenhaus-Friedenau gjort det och dock säger dr. Koch "gå våra sträfvanden mycket längre".

"Så önska vi till exempel så snart som möjligt kunna vara i stånd att själfva öfvertaga producerandet af födoämnen genom att

inköpa en egendom på landet, där vi kunna anlägga hönseri samt mejeri med smör och osttillverkning, och genom att sålunda nedbringa omkostnaderna, kunna vi ställa det ännu billigare för våra hyresgäster."

Till sist skulle jag dock vilja tillåta mig en anmärkning mot husets exteriör. En lyckligare arkitektonisk lösning hade man bort kunna finna, ty trots de många blomsterprydda balkongerna förefaller det stora byggnadskomplexet alltför kasernliknande för att göra ett odeladt hemtrefligt intyck.

Det vore emellertid önskvärdt om centralköksidén härhemma komme att omfattas med större intresse än hittills och att vi hade att

motse uppförandet af flera "hemgårdar", men att vi då toge de Berlinska Einküchenhäuser till föredöme hvad inredning och öfriga anordningar beträffar.

ALIDA JAKOBSON.

Kvinnlighetens makt.

Novell af Elin Ameen.

(Forts.)

NÄR BJÖRK aflägsnat sig, gäspade brukspatron.

"En mycket ledsam och abnorm arbetare," sade han; "en tillgjord karl med sin dryghet, sin egenkärlek och sitt sammelsurium till halfbildning. Han är naturligtvis också socialist, och jag tål inte att mina arbetare äro socialister. Och nu skämmer du ytterligare bort honom; stort tänkte han om sig själf förut, det har jag sett prof på många gånger, men sedan han umgås intimt i vår familj, tror han sig vara ett snille. Vore Kitty här" — han klapade sin tioåriga dotter på hennes blonda hjässa — "dubbelt så gammal, uppträdde han nog en dag som hennes friare och fick Kittys mammas förtjusta välsignelse!"

"Så du pratar, Axel; men medge, att han är en ovanlig människa, helst för att vara grof-arbetare. Du tycker ju också, att han är en bra arbetare?"

"Ja, ingen är styfvare än han, allt kan han, pålitlig och duktig. Han vet egentligen mer än någon ingenjör vi haft här."

"Där ser du!"

"Ja, jag är rättvis, när det skall så vara, men inte behöfver man umgås med honom ändå, observerade du inte hans händer och naglar?"

"Jo," — Milly skrattade, — "men det är af mångårigt grof-arbete de blifvit sådana, och såpa och tvål hjälper inte."

"Hur vet du, att din skyddsling öfver hufvud taget älskar såpa och tvål?"

"Han var mycket snygg, krage och manschetter oklanderliga, och sina händer rår han inte för. Jag skulle snarare tro, att han är stolt öfver dem och hvad de utträttat."

"Liksom jag är stolt öfver dina små aristokratiska silkestassar..." Han tog en af hennes händer och kysste den.

Hon log stilla men utan värme som alltid, när han smekte henne eller sade henne vackra ord.

Sedan gick hon upp i barnkammaren för att se, om den yngsta kommit riktigt i säng. Det var också tid för de andra att lägga sig, och efter en stunds stöj, glam och odygd lägo de

Uppgif lifvidd (under amarne), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder figur

fullt tillförlitliga, moderna och eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Norrlandsgatan 16, Stockholm,

Mönsteraffären "Chic".

ändtligen i sina sängar, blefvo kyssta om och om igen till godnatt, slöto redan sina ögon i halfsömn och sågo ut som små änglar, tyckte deras mamma, där de ljuslockiga hufvudena hvilade mot de hvita kuddarna.

Fru Milly mötte åter Björk en söndagsförmiddag i skogen. Hon tyckte om dessa ensamma skogsvandringar, där kunde hon riktigt tänka för sig själf, borta från man, barn och hushåll, och tankarna kunde fria och obundna svinga sig ut i rymden, i det oändliga. Hennes själ vidgade sig, lifvets och tillvarons alla småaktigheter försvunno, och hon tyckte sig andligen växa; hon kom här närmare Gud, hörde tydligare Hans röst, förstod bättre att sätta sitt sinne i samklang med det högsta väsendet. Här tänkte hon som djupast och vackrast, här kände hon som bäst och finast.

Det var en rätt skarp vinterdag med frost och nyfallen snö. Men så här långt inne i skogen var det lugnt och kändes mildare. Solen silade fram mellan de nakna björkstammarna, och granarna hängde fulla af tung snö, som emellanåt kom en gren att sänka sig och skaka af sig snön i ett gnistrande regn af diamanter.

Då såg hon Björk komma mot sig från en smal sidoväg. Han stannade, klef upp på en hög drifva och tog af sig pälsmössan, då hon skulle gå förbi. Men hon stannade också, de växlade någrade ord om skogens skönhet, och arbetaren och patronessan hade samma uppfattning och förstodo hvarandra. De hade tänkt samma tankar i skogen, och samma känslor hade rört vid deras själs finaste strängar och kommit dem att vibrera. Hon frågade honom, om han inte ville följa henne ett stycke vidare in i skogen. Hon såg, att han blef blossande röd, och hon undrade därför, men han följde henne efter ett ögonblicks tvekan.

“Är ni socialist?” frågade hon plötsligt. Han dröjde litet med svaret och tycktes betänka sig, innan han svarade:

“Ja, i öfverklassens tanke.”

“Hvad menar ni med det?”

“Jag vill lika rätt för alla, som förtjäna denna rätt, för den ordentlige arbetaren såväl som för den rike och högt uppsatte. Jag vill att vi bemötas som fria människor och inte som slafvar, kamratligt och förtroendefullt och inte med skrällande högdragenhet af dem, som kanske äro dummare än vi, men ha makten bara därför att de ha pengar. Jag vill, att de som ha kapital och äro arbetsgifvare skola dela med af sitt kapital, som vi samlat åt dem, och sörja för dem som släpat ut sig i deras tjänst och att de ge våra gamla en sorgfri ålderdom och våra barn den uppfostran och de kunskaper, att de kunna göra dugande insatser i lifvet. Jag vill — ja, allt hvad jag vill, blir för långt att tala om för frun.”

“Vill ni afsätta kungen och köra bort hela kungahuset?”

“Änej, det kvittar, hvem som sitter vid styret, en måste ju ändå alltid vara öfverhufvudet. En god kung kan vara lika bra som en president; men en dålig kung kan man ha rätt att afsätta, som vi ju också gjort i Sverige, och egentligen bör väl regenten väljas medels folk-röstning och inte gå i arf.”

“Ja, men så är ni då ändå röd socialist,” utbrast fru Milly. “Erkänner ni inte, att ni och edra likar haft mycket godt från landets högste, från arbetsgifvare och kapitalister — bara det att ni fått arbete genom deras kapital, som satt arbetet i gång...”

“Nej, det erkänner jag inte,” svarade han häftigt; “arbetat och knogat som en slaf har jag, men hvar är mitt kapital — och ändå har jag varit en ordentlig arbetare. Jag var nu egentligen inte ämnad till arbetare, fast också arbetet har sitt stora värde och intresse, men

min håg och begåfning låg åt annat håll. Hade jag varit född i en annan klass, eller hade någon “kapitalist” tagit mig om hand, när jag var barn, då hade jag blifvit en lärd man eller konstnär på min fiol eller diktare, för det har jag också inom mig. Men ingen trodde på min begåfning eller ville hjälpa mig; mot fattigdom har jag stridit hela mitt lif, och mitt arbete har varit hårdt och groft. Men åt dem som voro rika förut har jag arbetat ihop mera rikedom — och gör så än i dag, och blir ändå bara sedd öfver axeln som något groft och simpelt.”

Han talade fort och i en bitter ton, och hans ögon stucko och brände, där de lågo djupt in under den framskjutande pannan. Hon blef nästan rädd för honom. I den stunden liknade han porträtten af anarkister och bombkastare.

“Berätta mig litet om er barndom, vill ni?” frågade hon i mild ton.

“Jag föddes i ett fattigt hem högt uppe i Norrland. Vi voro många syskon, och brödet räckte ofta ej till. Far följde jag tidigt ut i skogarna, där han fällde träd åt sågverkspatron, “skogssköflaren” kallade vi honom, för hvar träd som fälldes, var det som rann blod ur ett lefvande väsen och hade ett mord begåtts. Redan som liten greps jag af en ursinnig smärta, hvar gång en skogens jätte föll med ett brak, som lät som en döendes ångestskri. Somliga träd hade jag gifvit deras egna namn och kände dem alla som vänner och lekkamrater. När ett blifvit märkt och fått sin dödsdom, kunde jag slå armarna om det liksom för att skydda det, trycka min kind mot det och tala tröstens ord till det, medan tårarna strömmade ur mina ögon. Som pojke var jag ju tvungen att vara med om det arbetet och att forsla dem genom skogen till sågverket; men jag kunde inte med det, och alla de bara fläckarna i den skog, jag älskat och vuxit upp i, gjorde den för mig outhärdlig med sina förtorkade stubbar. Det var som att vandra på kyrkogårdar bland försvunna vänner och härjade barndomsminnen. Så blef jag i stället mekanisk arbetare. Far dog tidigt och lämnade mor och oss i fattigdom. Gumman lefver än, ett par af systrarna är gifta, andra tjäna, en bror gick till sjöss, men vi vet inte, om han lefver, ett par är sågverksarbetare, och jag — jag är nu här. För resten har jag skrivit om det alltsammans, om fru Rehn vill läsa det.”

“Författar ni också?” Hon log.

“Jag vet inte, om det är att författa, jag skrifer på mitt vis.”

“Har ni haft något i tryck?”

“Jo, ett par små bitar om skogen och snövidderna där uppe — i en Norrlandstidning; men annars skrifer jag bara för mig själf, för att liksom tala med någon som förstår mig, lifvet blir så ensamt annars för en sådan som jag.”

“Ja, men nu har Björk mig,” sade hon vänligt och enkelt; “allt som rör er intresserar mig, och nog tror jag mig förstå er; jag vill gärna läsa hvad ni skrivit, om ni vill låta mig se det.”

De hade vänt och voro ej långt från herrgårdsbyggnaden. Guvernanten med barnen syntes från en sidoväg med kälkar och skidor, och barnen ropade:

“Mamma, mamma, vi ha åkt ut för klinten och haft så roligt!”

Hon räckte Björk sin hand till afsked och gaf honom en solljus blick. Han blef blossande röd, som när de först hälsat på hvarandra i skogen, och undvek att möta hennes blick. Han hälsade och gick därefter hastigt åt motsatta hållet, från hvilket barnen kommo.

*

“Vet, du Milly,” sade brukspatron Rehn en dag till sin fru, “din skyddsling universalgeniet Björk har ibland något visst förbrytaraktigt öfver sin fysionomi; han blängde som en arg

blodhund på mig i dag, när jag gaf honom en tillsägelse.”

Milly spratt till, ty samma tanke hade ett par gånger som en blixt farit genom henne, men hon hade lika hastigt låtit den förflyktiga och ej vidare fäst sig därvid. Men nu hade hennes man fått ett liknande intryck. Hon ville dock icke medge det, och om där också i Björks yttre kunde komma glimtar af lidelsefullt ondt, så var det öfvergående, och hon kände honom bättre och visste, hur mycket verkligt stort och fint där fanns inom honom.

“Du får inte behandla honom så där öfverlägset som du gör,” sade hon; “han är en mycket ömtålig natur och stolt — han tål inte befallningar, helst i den ton du ger dem, för du har ett visst hånande, utmanande sätt mot honom, och det förtjänar han inte. Där slumra många dolda krafter på djupet hos den mannen. Det beror på hur man behandlar honom, om det blir till ondt eller godt.”

“Det kan vara, men inte må du tro, att jag låter kujonera mig af honom — min aflönade arbetare. Skicklig är han och ordentlig, men f-n till högfärdig, och inte är det väl hans vilja, som skall råda på bruket, utan min, fast jag nu gjort honom till verkmästare och uppsyningsman. Men tror du han sade ett ord till tack därför, nej bevars, han såg ut som rörde det honom inte alls.”

“Han är nog litet underlig,” svarade fru Milly tankfullt; “men jag tror på honom och vill inte förtrötta mitt arbete att få honom mera harmoniskt utvecklade.”

Brukspatron skrattade.

“Du oförbätterliga idealist! Låt honom spela för dig, om det roar dig, språka med honom så mycket du vill och “odla hans själ”, läs hans digra utgjutelser och sätt ännu mera högfärd i honom, men låt mig för Guds skull slippa honom som intim vän!”

Hon log.

“Det slipper du, ni passa för resten inte alls ihop. Ni äro så olika som natt och dag.”

“Tack skall du ha, det var den bästa komplimang du kunde ge mig, att inte sätta mig i jämbredd med den där oberstade socialisten.”

De skrattade båda, men Millys skratt var litet tvunget.

*

Hon hade läst hans dikter på vers och prosa. I tekniken var där mycket som felades, stundom äfven i satsbyggnaden och någon gång ortografien. Han tycktes ha svårt att finna de rätta orden för hvad han ville säga och saknade språkets smidighet och böjlighet att uttrycka sig med. Men det han skref verkade ursprungligt och omedelbart ur hans inre lif och yttre upplevelser. Det var en blandning af stark obunden kraft däri och på samma gång hastiga språng öfver till barnslig vekhet och ömtålig känslighet, som väckte djup rörelse. Naturbeskrifningarna öfver Norrland voro underbart vackra, och där hade han mera makt öfver språket. Milly tog sig för att sofa ut det bästa, korrigerade litet här och hvar, och skickade några bitar till ett par tidningar och tidskrifter, där de blefvo införda. Han blef glad som ett barn häröfver, och när han fick honoraret därför, vände han på sedlarna, log och betraktade dem förnöjdt.

“Så’na här pengar ser helt annorlunda ut än dem man i fabriken tjänat sig till i sitt anletes svett och med sotiga händer,” sade han; “det här har sprungit från ens själ och ens hjärta, och det är liksom något finare och rikare med det än med grofarbetet.”

Fru Milly tänkte i de dagarna mer än eljes på sitt lif. Kanske var det vårens inbrytande med allt som jäste och arbetade för att spränga skal och höljen och blå till lif och lust i sol och glädje, som hade det med sig. Hon tyckte

att inom henne fanns också så mycket, som låg bundet och ofruktbart, som bara blef till drömmar och längtan, men aldrig fick form och lif. Men när hon sökte förklara det för sin man och sin omgivning, skrattade de åt henne, kallade henne fantast, idealist och svärnerska, och då slöt hon sig alltmera inom sig själf och kom så att lefva ett slag dubbelfif, det ena tillhörde hennes man och familj, hemmet och deras umgängeskrets, det andra lefde hon för sig i sina ensamma stunder, och det tyckte hon var hennes egentliga lif. Hon tänkte ofta på, att hon borde blifvit författarinna eller skådespellerska — tragedienne — hennes begåfning låg åt båda hållen, men ingen hade lyssnat därtill i hennes allra tidigaste ungdom, och hon hade ej haft mod att bryta sin egen väg i lifvet. Sedan hade hennes giftermål kommit emellan, afklippt alla heta vårtidiga drömmar, svept som en frostnatt öfver hennes barnsligt blyga men varma längtan och gifvit hennes lif en helt annan riktning.

Hvarför hon egentligen hade gift sig? Hon var då ännu mycket ung, utvecklade, vek och lätt ledd, aldrig van att ha sin egen vilja eller att opponera sig. När den rike unge bruks-patron Rehn friat till henne, hade hon inte alls förstätt, om hon ville det eller ej, men hennes föräldrar voro i små omständigheter och hade ifrat för partiet. Hon hade intet annat tycke, han var glad, god och öm, och hon trodde sig kunna hålla af honom och lefva lyckligt med

honom. Hennes trofaste vän hade han också varit under alla dessa år, och i barnen och hemmet hade de haft ett gemensamt intresse, men därutöver ingenting. I det hon blef äldre och började tänka mera öfver lifvet och tillvaron och människorna omkring henne, fann hon ett svalg emellan maken och sig, som blef allt större och öfverkomligare under årens lopp. Hans bullersamma uppträdande skar i hennes nerver, hans ytliga sätt att taga allt i lifvet stämde ej öfverens med hennes alltmera grubblande och fördjupade väsen. Hans ofta grofkorniga skämt, hans något dumdryga väsen och hans alltför trägna anlåtande af glaset samt hans totala brist på litterära och ideella intressen sårade henne och berörde henne smärtsamt.

Olycklig hade hon väl icke varit med honom, därtill var han för snäll och höll för mycket af henne. Men hennes natur var en sensitivas, och äfven i sin kärlek till henne förstod han ej, att hennes väsen var så fint och ömtåligt, att för att fånga hennes själ och sinnen måste man varligt och fint röra vid hennes känslvärld och ej med klumpiga händer. Och när hon vaknade upp till en själfständig varelse, väcktes där också inom henne andra kraf på lycka. Hon greps af en stark, lidelsefull längtan att finna den stora, allsmåttiga kärleken, som kommer två varelsor att helt smälta samman i fullt förstående, i själens, hjärtats, sinnenas heta, allt fordrande, allt gifvande lyckobegär. Det var tider, då hon tyckt sig vilja

spränga alla band och bojor och den mur af kälkborgerlighet och småsinne, som stängde in henne i ett fångelse, och fly ut i lifvet — det härliga, rika, vinkande lifvet, som hon visste hade så mycket att gifva henne, och där hon kunde få lefva efter sitt eget väsen, som konstnärinna, som kvinna. Ju mera hennes fantasi sysslade med hvad hennes lif kunde varit, desto gråare, enformigare och fattigare blef det som var. Det var den farligaste tiden i hennes lif, och ödet ville, att hon just då mötte en man, som i sig förenade alla de egenskaper hon drömt sig kunna älska. Det var frestande att följa den smekande rösten, som talade med kärlekens allra mest bevekande böner och som lockade henne ut i det efterlängtade lifvet, kom hennes kvädda åtrå och tysta, ensamma drömmar att vakna upp med våldsamt styrka. Hon var nära att ge vika, men hennes barn räddade henne. I det afgörande ögonblicket kunde hon ej lämna dem, deras far och sitt hem. Det var icke endast bojor som tryckte, det var också band, som bundo med tillgifvenhetens, pliktens och vanans oslitliga trådar. Hennes under dessa tider af oro och slitningar döfvade moderskänslor vaknade åter med en styrka de aldrig förr haft, och hon inneslöt i dem sin make, detta stora, utvecklade barn, som behöfde henne lika väl som de små, och hvilken hon inför Gud lofvat sin tro till lifvets slut.

(Forts.)

TILL FRUKOST

hvarje dag bör Ni äta

HAFREGRYN — HAFREMJÖL

och Ni grundlägger därmed Eder hälsa.

Specialegenskaper: Genom den gulaktiga, mineralrika proteinhinnan: närmande, dryga, fin smak. — Tillverkas under läkarekontroll. —

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN.

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholms.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 10—16 APRIL 1910.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt köttpudding (rester från lördag); ägg; mjölk; kaffe eller te med giff-lar. Middag: Sparrispuré; färserade filéer af slätvar med kräftsås; stekta ripor med fransk potatis; biskvitar.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; bräckt skinka med äggöra; mjölk; kaffe eller te. Middag: Blomkålspuré med ostsmörgåsar II; kokt sik med stufvud potatis.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekta ägg med hvetebröd; mjölk; kaffe eller te. Middag: Stekt svinfilé med ryska arter; äppelkompott med vispad gräde.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; ägg med skinksås; mjölk; kaffe eller te. Middag: Grytstek med legmyr; giffas.

TORS DAG. Frukost: Smörgåsbord; rissoler af oxstek (rester från onsdag) med skiradt smör; mjölk; kaffe eller te. Middag: Arter med fläsk; tunna pannkakor med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; sill, stekt med gräde och lök samt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kåldolmar; svensk äppelkaka med vaniljsås.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; »pytt i pannan» med rödbetor; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kokt fläsk-korff med stufvade turska bönor; smörgåspudding.

RECEPT:

Färserade filéer af slätvar (f. 6 pers.). 1 1/2 kg. slätvar, 1 msk salt, 1 tsk. ättika.

Fiskfärs: 1/2 kg. gädda (210 gr. skrapadt fiskkött), 125 gr. godt smör, 20 gr. hvetejmöl, 1 1/2 dcl. tjock gräde, 1 ägg, 1 äggula, 1/2 msk. salt, 1 knifsudd hvitpeppar, 1 tsk. socker, kräftstjartar eller tryffel.

Till kokning: 2 msk. smör (40

gr.), 1 1/2 lit. fiskbuljong (kokt på hufvud och ben af slätvaren), 2 dcl. vin.

Till garnering: Kräftstjartar eller tryffel, champinjoner, persilja. Beredning: Fisken rensas, sköljes väl, torkas med en fiskhandduk och skäres längs efter, i fyra filéer, med en spetsig knif. Skinnet bortskäres nätt, så att filéerna ej skadas, hvar efter dessa bultas försiktigt med en fuktig klubba. Filéerna sköljas, ingnidras med salt och ättika och få ligga 2 tim. På hufvud och ben kokas buljong. Till färsen urtages gäddan, sköljes väl och torkas med en fiskhandduk. Den fläkes och fiskköttet skrapas fint, intet fjäll eller ben får medfölja. Fiskköttet blandas med smöret, och massan stötes i stenmortel, tills den är fin och sammanhängande. I ett fat blandas mjölet, grädden, ägget och kryddorna. Denna blandning inarbetas matskedvis i färsen, som bör arbetas omkr. 3/4 sim. Filéerna torkas ånyo med en duk och putsas så att de få vacker form, betäckas med 2 cm. tjockt lager fiskfärs. I färsen instickas några kräftstjartar eller tryffelbitar.

En långpanna smörjes med kallt smör, fiskfiléerna läggas och betäckas med ett smörbestruket papper. Fiskbuljongen ihålles försiktigt jämte vinet, och filéerna få sakta koka ofvanpå spisen omkr. 10 min. De upptagas med hålslef och uppläggas på bruten servett samt garneras med kräftstjartar eller tryffel, små frästa champinjonhattar och persilja.

Till fisken serveras holländsk eller fransysk sås.

Anm.: På samma sätt kunna sjötunga och gös anrättas.

Fransk potatis (f. 6 pers.). 1 lit. potatis, 2 tsk. salt.

Till kokning: 1/2 kg. flottyr. Beredning: Potatisen borstas, skalas, sköljes väl, skäres i skivfor, strimlor eller större bitar samt torkas mycket väl i en duk. Flottyrn upphettas, tills den blir rykande het, potatisen lägges med en hälslef, litet i sänder och får koka, tills den är vackert gulbrun. Den lägges upp på gräppapper, så att flottyrn får afrinna samt öfverströs med litet salt.

Blomkålspuré (f. 6 pers.). 1 blomkålshufvud, 1 msk. ättika, 1/2 lit. vatten, 1 tsk. salt, 1 1/2 msk. smör (30 gr.), 2 msk. mjöl, 2 1/4 lit. efterbuljong, salt, (socker), hvitpeppar, 1 äggula, 1 dcl. tjock gräde.

Beredning: Blomkålshufvudet rensas på vanligt sätt och får ligga omkr. 1 tim. i 1 lit. vatten, tillsatt med ättikan. Det nedlägges därefter i 1/2 lit. kokande saltadt vatten och får koka, tills det är mjukt, då det passeras. Smör och mjöl sammanfråsas, purén jämte den kokande buljongen påspädes litet i sänder, och soppan får koka 10 min., hvarefter den afsmakas med kryddorna. Äggulan och grädden vispas upp i soppskålen och soppan tillslås under stark vispning.

Om så önskas, kokas ett litet blomkålshufvud och serveras sönderdeladt i purén, eller ock serveras den med ostsmörgåsar och rostad bröd.

Ostsmörgåsar II (f. 6 pers.). 14 »Marie»-kåx, 2 matskedar smör (40

N. K:s

“Sonja“ Skjortblus
af svart och vit smärutig helsidentaft à Kr. **12.50**
Obs.! Säsongens nyhet!

“Olga“ Skjortblus
af prima helsidentaft, alla färger ... à Kr. **12.50**

“Splendid“ Underkjol
af randig linneimitation i svart-, grön-, brun- och lilalandning med vit botten à Kr. **3.25**

“Comfort“ Underkjol
af merceriserad bomullssatin, alla färger à Kr. **7.75**

A.-B. Nordiska Kompaniet,
Stureplan, Regeringsgatan,
STOCKHOLM.

gr.), 1 äggwhita, 3 msk. riven, stark ost.
Beredning: Käxen bstrykas på ena sidan med smör, äggwhitan slås till lätt skum och blandas med den rifa osten. Ostmassan bredes på käxen, som därefter lägges på plåt och insättes i svag ugnsvärme att få vacker, rostgul färg.

Grytstek (f. 12 pers.). 4 kg. innanlär eller fransyska, 2 hg. späck, 3 msk. smör (60 gr.), 1 msk. salt, 2 lit. svag buljong eller vatten, 12 kryddpepparkorn.

Sås: 2 msk. smör (40 gr.), 3 msk. mjöl, köttjus, 1 dcl. tjock gräde, 1/2 tsk. socker.

Beredning: Köttet bultas lätt och tvättas med en duk doppad i hett vatten. Den späckas därefter om så önskas. En stekgryta upphettas långsamt tills den blir rykande het, då steken lägges och brynes hastigt på alla sidor (den vändes med två träskedar), hvarefter smöret tillsättes jämte saltet. Vätskan, som bör vara kokande, påspädes litet i sänder och kryddorna läggas. Köttet får därefter steka färdigt med tätt slutet lock omkr. 4 tim., vändes ett par gånger under

steking, samt öfveröses ofta. Till såsen silas och skummas köttjusen väl. Smör och mjöl sammanfråsas, köttjus påspädes litet i sänder och såsen får koka 10 min., hvarefter grädden tillsättes och såsen får ett uppkok. Den afsmakas med sockret och peppar och salt, om så behöfves.

Svensk äppelkaka (f. 6 pers.). 1/2 tjugufemöres kryddlimpa (ej för färsk), 1 1/2 hg. smör, 2 lit. äpplen, 2 kkp. krossocker, 1 kkp. vatten.

Till pannan: 1 msk. smör, 2 msk. stötta skorpor.

Beredning: Brödet rives samt fräses i 1 1/2 hg. af smöret. Äpplena skalas, skäras i tunna skivfor och kokas med sockret och litet vatten till mos. En form eller tackjärnspanna smörjes med smör och beströs med stötta skorpor, och i denna lägges hvarfals af det frästa brödet och de kokta äpplena. Första och sista hvarivet skall vara bröd. Det öfversta hvarivet belägges med resten af smöret, fördelat i små flockar. Kakan gräddas i ordinär ugnsvärme omkr. 1/2 tim. Den stjälpes upp, öfverströs med socker och serveras varm eller kall med vispad gräde eller vaniljsås.

Smörgåspudding (f. 6 pers.). 7 st. tvåöres mandelbröd, 2 1/2 msk smör (50 gr.), 1 ägg, 3 kkp. god mjölk, 3 kkp. äppelmos.

Till äggstanningen: 3 ägg, 2 dcl. tunn gräde, 2 dcl. mjölk, salt, socker.

Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.), 2 msk. stötta skorpor.

Beredning: Mandelbröden klyfvas och på ena sidan bredes smör. Ägget vispas med mjölken och häri blötas bröden väl, men få ej falla sönder. En pajform smörjes med smör och beströs med stötta skorpor. Former beklädes på botten och kanterna med smörgåsar (med smörsidan upp), därpå lägges ett hvarf äppelmos, så åter smörgåsar, därefter resten af äppelmoset och sist resten af smörgåsarna. Ägget och mjölken sammanvispas och äggstanningen afsmakas med litet salt och socker samt hålles öfver puddingen. Denna insättes i ordinär ugnsvärme att grädda, tills den fått en vacker gulbrun färg.

Puddingen serveras, afsvalnad, med vispad gräde.

